

6. Ящук С.М. Виконання основних етапів проектування на уроках трудового навчання / С.М. Ящук // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – № 2. – С. 13–16.

УДК 378:37.091.113:373]:005.3(045)

Швардак М. В.

**к.пед.н., доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього менеджменту,
Мукачівського державного університету**

ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У статті окреслено систему закономірностей та методологічних принципів (загальнодидактичних та специфічних) системи підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування технологій педагогічного менеджменту на другому (магістерському) рівні вищої освіти зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» (спеціалізація «Управління закладами освіти»).

Ключові слова: *закономірності, принципи, технології педагогічного менеджменту, майбутній керівник закладу загальної середньої освіти.*

The article outlines the system of regularities and methodological principles (general didactic and specific) of the system of preparation of future heads of general secondary education institutions for the application of pedagogical management technologies at the second (master's) level of higher education in the specialty 011 "Educational, pedagogical sciences".

Key words: *regularities, principles, technologies of pedagogical management, future head of general secondary education institution.*

Проблема підготовки нової генерації менеджерів освіти, здатних позитивно впливати на педагогічний колектив та здобувачів освіти, проектувати та успішно реалізувати освітню політику відповідно до нових

вимог, а відтак – оперувати системою технологій педагогічного менеджменту, є надзвичайно актуальною.

Процес формування готовності майбутнього керівника закладу освіти до застосування технологій педагогічного менеджменту розглядається нами як цілісна система підготовки здобувача вищої освіти в умовах магістратури. Вона відображає об'єктивні тенденції розвитку вищої освіти, закономірності управлінської діяльності, місць та роль керівника в ній, сукупність компетентностей та результатів навчання, перелік функцій управління, технологій педагогічного менеджменту, володіння якими є беззаперечною передумовою успішного управління закладом освіти [3].

Проблема системи підготовки майбутніх фахівців розробляється у працях науковців: С. Архангельського, Ю. Бабанського, В. Беспалько, С. Гончаренко, В. Кремень, О. Лебідь, І. Подласий, Н. Сас, М. Чеботарьов, В. Ягупов тощо.

Мета дослідження: окреслити закономірності та методологічні принципи системи підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування технологій педагогічного менеджменту.

Методологічні підходи щодо розв'язання проблеми підготовки майбутніх керівників ЗЗСО до застосування технологій педагогічного менеджменту визначили систему закономірностей та принципів [5].

Виокремлюємо такі закономірності підготовки майбутніх керівників ЗЗСО:

1. Ефективність системи підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування технологій педагогічного менеджменту визначається впровадженням авторської концепції та структурно-функціональної моделі підготовки. Ефективність будь-якої підготовки залежить від її оптимальності. Під оптимальністю ми розуміємо ступінь відповідності організаційної сторони системи тим цілям, для досягнення яких вона створена. Змістовий компонент системи підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування технологій педагогічного менеджменту має визначатися відповідно до її мети, а технології, методи, форми і засоби навчання мають відображати організаційну, функціональну та інформаційну єдність означеної системи [2, с.2]. Даній закономірності відповідають принципи систематичності і послідовності, інтегративності, науковості, практичної зорієнтованості, фахової креативності, персоніфікованості, самостійності навчання, рефлексії. Згідно з визначеними принципами у процесі підготовки майбутніх керівників необхідно враховувати їх готовність до самостійної та індивідуальної діяльності, відповідно до яких

встановлюється оптимальне співвідношення аудиторної та самостійної роботи, теорії та практики тощо.

2. Ефективність професійної підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування технологій педагогічного менеджменту залежить від повноти реалізації структурно-функціональних зв'язків між окремими компонентами розробленої нами моделі підготовки. Цілісна професійна підготовка здобувачів має сприяти формуванню в них готовності до застосування технологій педагогічного менеджменту, здатності до технологізації управлінської діяльності в умовах закладу загальної середньої освіти. Цій закономірності відповідають принципи інтегративності, систематичності і послідовності. У межах цих принципів підготовка майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти розглядається як цілісна система, що будується на основі єдності загального, особливого та індивідуального.

3. Ефективність підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування технологій педагогічного менеджменту залежить від повноти забезпечення всього комплексу організаційно-педагогічних умов, які необхідні для досягнення мети професійної підготовки. Підготовка майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування технологій педагогічного менеджменту буде ефективною, якщо створено умови щодо її нормативного, науково-методичного, організаційного та кадрового забезпечення. Цій закономірності відповідають принципи свідомості, практичної зорієнтованості, інтерактивності, фахової креативності, інтегративності, академічної добротності, самостійності навчання, опори на життя, рефлексії.

4. Ефективність професійної підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до застосування технологій педагогічного менеджменту залежить від відповідності особистісно орієнтованої і фахової підготовки. Особливість особистісно орієнтованої підготовки відображають принципи свідомості, толерантності, персоніфікованості, активності, рефлексії. Цю закономірність відображено у принципах гуманізації педагогічної освіти, інтеракції науково-педагогічних працівників і здобувачів, індивідуалізації навчання, створення ситуації вибору та відповідальності, моніторингу якості освітнього процесу. Щодо фахової підготовки із цією закономірністю співвідносяться такі принципи: науковості, свідомості, міцності знань, опори на життя, якості освіти, інтегративності, практичної зорієнтованості, фахової креативності тощо.

Методологія системи підготовки майбутніх керівників до застосування технологій педагогічного менеджменту реалізується також за умов дотримання

системи принципів навчання, які є взаємообумовленими та взаємопов'язаними. У нашому дослідженні ми поклалися на систему загальнодидактичних та специфічних принципів [5].

Серед загальнодидактичних принципів виокремлюємо наступні: науковості, систематичності і послідовності, свідомості, наочності, активності, самостійності, опори на життєвий досвід, міцності знань.

Більш детально зупинимось на характеристиці специфічних принципів викладання технологічно-орієнтованої навчальної дисципліни «Технології педагогічного менеджменту».

Принцип практичної зорієнтованості – передбачає входження здобувачів вищої освіти через квазіпрофесійну та навчально-професійну у майбутню – професійну діяльність, орієнтовану на технологізацію управлінської діяльності в ЗЗСО. Даний принцип визначає формування в професійно імітованих ситуаціях умінь та навичок із впровадження в ЗЗСО технологізації управлінської діяльності, тренування в реалізації ефективних технологій педагогічного менеджменту; передбачає використання зразків передового інноваційного досвіду з оптимального вибору та використання технологій в управлінні ЗЗСО під час проходження практики.

Принцип персоніфікованості передбачає організацію освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти, їх інтересів, мотивів, запитів, потреб, рівня здібностей при розробленні алгоритмів покрокового застосування технологій педагогічного менеджменту та в процесі імітації процесу технологізації управлінської діяльності у ЗВО.

Принцип інтегративності означає взаємопроникнення та міждисциплінарну кооперацію навчальної інформації, що стосується технологій педагогічного менеджменту, організації її структурно-логічної взаємодоповнюваності та взаємозалежності в рамках навчальних дисциплін, що вивчаються майбутніми керівниками відповідно до освітньо-професійної програми. Практичне втілення принципу можливе за рахунок міждисциплінарної інтеграції; інтеграції теоретичного та практичного, аудиторного та позааудиторного навчання; інтеграції навчальних дисциплін із управлінською практикою та науково-дослідною діяльністю здобувача.

Принцип адаптованості та гнучкості означає таку побудову змісту освіти, за якою майбутній фахівець здатен опановувати нові технології педагогічного менеджменту, підвищувати свою кваліфікацію в мінливих умовах сьогодення, швидко реагувати на зміни в освіті, вміти оперативно адаптуватись до соціально-економічних потреб суспільства, бачити сучасні тенденції розвитку закладу освіти, вміти мобілізуватися в ситуаціях невизначеності, спрямувати у

відповідному напрямку роботу педагогічного колективу [1]. Майбутній керівник здобуває не тільки знання, вміння і навички з традиційних технологій педагогічного менеджменту, а й формує шлях до продукування нових, актуальних саме на даний час, технологій. Наприклад, в умовах локдауну керівникам необхідно було оперативно адаптуватись до карантинних умов і налагодити взаємодію із суб'єктами освітнього процесу через хмарні технології управління, завдяки яким можна було практично безперервно реалізувати освітній процес в ЗЗСО. Практична реалізація цього принципу досягається через управлінську практику та тренінги з технологій педагогічного менеджменту.

Принцип фахової креативності передбачає здатність здобувача вийти з добре пізнаного освітнього середовища та ввійти до нової професійної реальності. Практична реалізація принципу досягається через максимальну орієнтацію майбутнього керівника у системі його професійної підготовки на креативність. Мова йде про формування у нього здатності самостійно знаходити неординарні рішення завдань, «відкривати» нові способи дій, адаптовувати наявний та розробляти новий інструментарій технологій педагогічного менеджменту тощо.

Принцип інтерактивності вказує на відмову від репродуктивних тактик роботи з навчальним матеріалом та широке впровадження ситуативного моделювання й опрацювання дискусійних питань; ратує на реалізацію перманентної співпраці, інтерактивної взаємодії суб'єктів освітнього середовища, співнавчання та взаємонавчання, потребу в освітній рефлексії, налагодженні постійного фідбеку. Практична реалізація цього принципу досягається через використання в аудиторній та позааудиторній роботах парної, групової, колективної форм навчання, а також, як уже зазначалось, форм ситуативного моделювання та опрацювання дискусійних питань. Враховуючи специфіку навчання здобувачів освіти за спеціальностями 011 та 073 (поєднання магістрантами навчальної та професійної діяльності) та сучасні тенденції освітньої диджиталізації, доцільно активно використовувати інформаційно-цифрові технології задля тісної інтеракції суб'єктів освітнього процесу та безперервної фахової підготовки в умовах магістратури.

Принцип рефлексії передбачає розвиток навичок самоаналізу, самоконтролю, самоуправління в процесі формування готовності майбутніх керівників до застосування технологій педагогічного менеджменту; вказує на підвищення особистісно-професійних ресурсів, на формування особистісної та соціальної відповідальності, стресостійкості.

Принцип толерантності означає створення в освітньому середовищі ЗВО

атмосфери доброзичливості, терпимості, гуманності у взаємозв'язках «студент-студент», «викладач-студент», «керівник-студент», стимуляції спілкування, що дозволить підвищити емоційну стійкість, розвивати адекватну самооцінку, рефлексію та комунікативні здібності. Практична реалізація принципу можлива через низку позааудиторних заходів за участі викладачів, кураторів, психологічної служби університету тощо (тренінги в групах здобувачів, діагностичні дослідження особистісних якостей здобувачів освіти).

Принцип якості освіти вказує на здобуття майбутніми керівниками певного обсягу знань, умінь і навичок, досвіду діяльності необхідної якості, формування відповідного рівня управлінсько-технологічної компетентності. Практична реалізація цього принципу досягається через стимулювання та мотивацію, як здобувачів освіти зі сторони науково-педагогічних працівників в опануванні знань, практичних умінь, навичок, так і науково-педагогічних працівників зі сторони керівництва ЗВО щодо методів та технологій викладання, залучення студентів до проєктів, грантів, конкурсів.

Принцип академічної доброчесності базується на згоді всіх учасників освітнього процесу ЗВО дотримуватися етичних правил під час навчання, викладання та провадження науково-дослідної діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досягнень. Практична реалізація принципу передбачає самостійне виконання здобувачами навчальних завдань в розрізі технологій педагогічного менеджменту; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної чи наукової діяльності [4].

Отже, визначені принципи системи підготовки майбутніх керівників до застосування технологій педагогічного менеджменту в умовах магістратури становлять відкриту систему, яка може поповнюватися та розвиватися. Цілком очевидно, що ефективність фахової підготовки залежатиме від комплексної реалізації та взаємодії означених загальнодидактичних та специфічних принципів [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галус О. М. Педагогічне управління адаптацією майбутніх учителів у системі ступеневої освіти: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.06 / О. М. Галус. – К., 2008. – 601 с.
2. Сучасні методологічні підходи професійної підготовки вчителя засобами інформаційно-комунікаційних технологій / І.І. Костікова // Педагогіка,

- психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 8. – С. 79–83.
3. Швардак М. В. Сучасні методологічні підходи формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування технологій педагогічного менеджменту / М. В. Швардак // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2020. – № 5(336). – С.184–195. – DOI: [10.12958/2227-2844-2020-5\(336\)-184-195](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-5(336)-184-195).
 4. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти. 23.10.2018 № 1/9-650 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text> (дата звернення: 15.11. 2020).
 5. Shvardak M. Models of future managers preparation to the application of pedagogical management technologies [Electronic resource] / M. Shvardak // Integration of traditional and innovation processes of development of modern science: collective monograph. – 1st ed. – Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2020. – P. 136–157. – Access mode: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-021-6-8>.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>